

► OSEBNO: ALENKA PUHAR

Mojstrica dobro zasukanih stavkov

V začetku februarja je praznovala 80-letnico Alenka Puhar; Inštitut Nove revije in Slovenska matica sta njej v čast 20. februarja pripravila odlično obiskano akademijo.

Ze pogled po polni dvorani Slovenske matice je razodeval, da je bila akademija posvečena osebnosti, ki jo cenijo mnogi upravičeno cenjeni ljudje. Dogodek je bil res nekakšna »skupinska slika z gospo«. In besede nastopajočih so zarisale nekaj pomenljivih detajlov na portret te gospe, ki ima nenadomestljivo mesto v slovenski publicistiki zadnjih skoraj 60 let.

A najprej za osnovno portretno skico vsaj nekaj »grobih« biografskih potez, kot so bile navedene tudi na vabilu na akademijo. Alenka Puhar se je rodila ob koncu druge svetovne vojne mami Heleni Puhar in očetu slikarju Francetu Miheliču. Rasla je v družini Helene Puhar in Egona Tomca, ki sta imela z združenimi močmi pet otrok. Obiskovala je

Klasično gimnazijo v Ljubljani, na Filozofski fakulteti študirala primerjalno književnost in angleščino ter diplomirala iz anglistike, končno pa se navdušila nad psihozgodovino. Kot prevajalka je zaslužna za prevod Orwellove črne utopije 1984 (prva izdaja leta 1967). Napisala je knjigo *Prvotno besedilo življenja*, v kateri se je posvetila zgodovini otroštva na Slovenskem v 19. stoletju. Leta 2004 je uredila in objavila spomine Angele Vode v knjigi z naslovom *Skriti spomin Angele Vode*, ki je bila tudi ekranizirana v dokumentarnem filmu režiserke Maje Weiss. Je avtorica številnih člankov in strokovnih razprav, v katerih razkriva »temno stran meseca« slovenske zgodovine in spoštovanja človekovih pravic.

Glas in klic

Da, Alenka Puhar je bila s svojim izjemnim publicističnim opusom prav to, glas pozabljenih, zamolčanih, ranjenih: otrok, žensk, političnih obsojencev, cenzuriranih piscev ... - in tako je, kot je dejala soprirediteljica akademije, tajnica in urednica Slovenske matice dr. Ignacija Fridl Jarc, Alenka Puhar tudi »klic k razumni, pravični presoji vseh tistih, ki so se jim godile krivice; je naš spomin na zablude ideologij; je naš opomin zoper pišmevuhovsko vseenost, zoper udobno zaslepljenost in zavestno slabovidnost družbenih anomalij; je tista, ki v slovenski družbi, do skrajnosti raz-sprti med zločinom in kaznijo, poskuša verjeti v resnico in jo vztrajno iskati, in tista, ki v kocbekovski razpetosti

BOGOMIR ŠTEFANIČ

1945

4. februarja rojena v Črnomlju.

1967

PREVEDE Orwellovo delo 1984.

1974

Z Dragom Jančarjem prejmeta novinarsko nagrado Tomšičevega sklada.

2004

IZIDE knjiga *Skriti spomin Angele Vode*.

2011

NAPIŠE prvi prispevek za prilogo *Slovenski čas*.

2019

PREJME častno priznanje Boruta Meška za življenjsko delo.

med strahom in pogumom ne glede na preteče sodne posledice izbira pogum«.

Ta pogum pa je temeljil na njeni obveščenosti. Alenka Puhar je bila namreč, kot je dejal njen sopotnik dr. Dimitrij Rupel, velik del življenja ena najbolj informiranih novinark in urednic, kar še posebno velja za njeno pisanje in urejanje pri ljubljanskem *Delu*. Žal pa je po Ruplovih besedah »poslanstvo, ki sta ga *Delo* in Alenka Puhar opravljala v korist resnicoljubnega pisanja pred osamosvojitvijo, v novejšem času usodno pešalo, dokler se nista

resnica, ki jo spoštuje Puharjeva, in poročanje *Dela* preprosto razšla. Naša jubilanтка se je opredelila za pravo stran zgodovine.«

Udbovski »negativ«

A s to svojo opredelitvijo je predstavljala grožnjo za prejšnji nedemokratski sistem. In zato je bila tarča udbovskega zalezovanja. Raziskovalec arhivov mag. Igor Omerza je ponudil na ogled ta ovaduški »negativ«, v katerem dobi Alenka Puhar kodno ime *Priloga*. Pomenljiv je njen opis v udbovskem letnem poročilu sredi 80. let, v katerem je navedeno:

»Kot osrednja osebnost v strukturi meščanske desnice se je v letu 1984 uveljavila Alenka Puhar, ki je izstopala tudi zaradi svoje agresivnosti in sovražnosti.« In v čem je bila ta njena »sovražnost«? Da se je zavzemala za ukinitve smrtne kazni; da je bila pobudnica in gonilna sila skoraj vseh solidarnostnih akcij za zaščito človekovih pravic denimo tistih, ki so jih v Beogradu preganjali kot pripadnike »meščanske desnice«; da je nastopala na raznih tribunah in simpozijih; da je postala članica uredniškega odbora *Nove revije*; da je popularizirala Orwellovo knjigo 1984, ki jo je tudi prevedla ... V očeh režima so bile torej kot »agresivnost« in »sovražnost« označene njene vrline, ki jim vedno in v vsakih okoliščinah ostaja zvesta.

Iz te zvestobe raste njen izjemni opus. V njem je tudi mnogo unikatnih knjig, v katerih je, kot je dejala urednica Nela Malečkar, vedno znova presenečala: z novimi informacijami ali pa z novo perspektivo in interpretacijo posamezne teme ali osebnosti, ki jo je želela rešiti pozabe, pa naj bodo to Mira Mihelič, Angela Vode, Izidor Cankar ... Biografski album o slednjem je naslovlila *Izidor Cankar: Mojster dobro zasukanih stavkov*. A prav ta oznaka še kako velja zanjo: »Alenka je mojstrica dobro zasukanih stavkov in zna z njimi tisoč kočkov povezati v pronicljivo zgodbo.«

Nevarno druženje

Ob eni takih zgodb, tisti o Angeli Vode, se je povezala in spoprijateljila z režiserko Majo Weiss. »A ti veš, da se s tabo družiti ni šala?« je ta Alenki Puhar dejala pred avditorijem v Slovenski matici. V prevodu: druženje z njo ni najbolj varno, sprejemljivo, zaželeno ... Alenka je bila vedno in je še danes osebnost, ki gre proti toku, zato je za mnoge moteča, pri nekaterih celo osovražena. A si tega, kot je dejala odlična režiserka, ne zasluži, saj je njeno delo »iskreno, dobronamerno in družbeno neizmerno koristno«. Ob tem je o slavljenci še dejala, da »ne pripada nobenemu polu in si je nihče ne more lastiti«.

Če si na tem mestu tudi pisec teh vrstic (kot dolgoletni urednik priloge *Slovenski čas*, s katero je pogosto sodelovala) dovoli drobno pripombo: morda pa bi si jo morali lastiti vsi v slovenski družbi ne glede na različne nazore, kajti tako bi si lahko »prilastili« tudi njene številne odlike, ki bi nam omogočile polno življenje v pluralni demokraciji, v kateri bi glavno besedo imel (duhovito ubeseden) argument. In teh nam bo, kot je obljubila na akademiji v Slovenski matici, Alenka Puhar tudi vnaprej podarjala v obilni meri.

BOGOMIR ŠTEFANIČ

Dr. Željko Oset, zgodovinar, soprireditelj akademije za Alenko Puhar

Alenka Puhar je slovenska novinarka, publicistka, prevajalka ter zelo prodorna in kritična raziskovalka, katere delo je pogosto citirano tudi v zgodovinopisnih delih. Puharjeva je znana po svojih kritičnih pogledih na družbene strukture, zgodovinsko dediščino in politične tabuje, ki so zaznamovali slovenski prostor. Njen največji doprinos (za področje zgodovinopisja in širše) je odpiranje novih tematskih vprašanj, ki so sčasoma postala mainstream v slovenskem prostoru, skratka, bila je pred časom. Na to nesporno vpliva njena mednarodna omreženost (med drugim tudi zaradi študija v New Yorku in s pozornim študijem revije *New Yorker Magazine*), intelektualna integriteta, torej je brez zadržkov razmišljujoča osebnost svetovnega formata, a s pretanjenim moralnim kompasom do spregledanih, pozabljenih in odrinjenih.